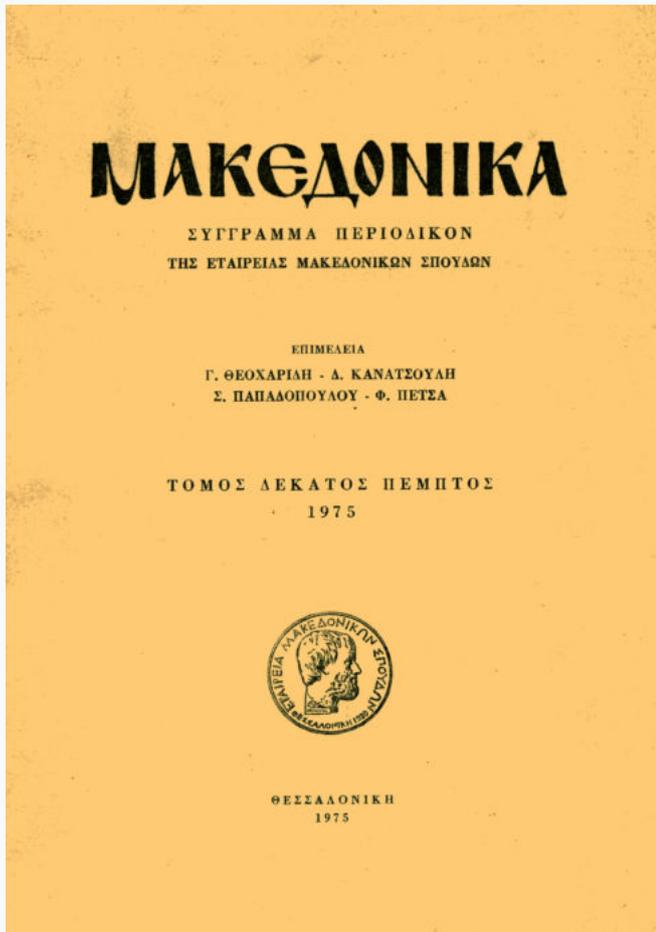

Μακεδονικά

Τόμ. 15, Αρ. 1 (1975)

Γ. Χ. Χιονίδη, Εμμανουήλ Ιω. Ζάχος (1860-1924)
ένας Βεροιώτης εκπαιδευτικός κατά τους
χρόνους της Τουρκοκρατίας. Πρόλογος Στ. Εμμ.
Ζάχου

Δέσποινα Γιαράλη-Παπαδοπούλου

doi: [10.12681/makedonika.624](https://doi.org/10.12681/makedonika.624)

Copyright © 2014, Δέσποινα Γιαράλη-Παπαδοπούλου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γιαράλη-Παπαδοπούλου Δ. (1975). Γ. Χ. Χιονίδη, Εμμανουήλ Ιω. Ζάχος (1860-1924) ένας Βεροιώτης εκπαιδευτικός κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας. Πρόλογος Στ. Εμμ. Ζάχου. *Μακεδονικά*, 15(1), 410-411.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.624>

Γ. Χ. Χι ο νί δ η, Έμμανουήλ Ίω. Ζάχος (1860-1924) ένας Βεροιώτης εκπαιδευτικός κατά τούς χρόνους τής Τουρκοκρατίας. Πρόλογος Στ. Έμμ. Ζάχου, Θεσσαλονίκη 1974, σ. 34 και 12 πίνακες έκτος κειμένου.

Ή σύντομη, από έλλειψη περισσότερων στοιχείων όπως όμολογεί ό ίδιος, μονογραφία του δικηγόρου-ιστορικού κ. Γεωργ. Χ. Χιονίδη για τό δάσκαλο κι αγωνιστή τής Βέροιας Έμμαν. Ίω. Ζάχο περιλαμβάνει τά έξής μέρη:

Π ρ ό λ ο γ ο, γραμμένο άπ' τό γιό του τόσο προικτισμένου δασκάλου κ. Στέφανο Έμμ. Ζάχο, (σ. 5-6).

Π ρ ο λ ο γ ό μ ε ν α, του Γ. Χ. Χιονίδη (σ. 7-8), όπου τοποθετούμαστε χρονικά (Τουρκοκρατία), τοπικά (Μακεδονία-Βέροια) και μαθαίνουμε τίς επιδιώξεις (διάωση τής μνήμης του άξιου κι αντιπροσωπευτικού εκπροσώπου των έθναποστόλων εκπαιδευτικών τής Τουρκοκρατίας) και τόν άπώτερο σκοπό (μιά διεξοδικότερη γενική έργασία) του συγγραφέα.

Άκολουθεί ή κυρίως βιογραφία του Έμμ. Ζάχου, διαιρεμένη σέ έξ (6) μικρά κεφάλαια

1. Γ ε ν ε α λ ο γ ι κ ά κ α ι Σ π ο υ δ α ι (σ. 9): μέ συντομία και πολύ χρήσιμες και κατατοπιστικές παραπομπές πληροφορούμαστε τά τής καταγωγής του και τών σπουδών του.

2. Ή δ ι δ α σ κ α λ ί α τ ο υ ε ι ς τ ή ν Β έ ρ ο ι α ν (σ. 10): γνωρίζουμε τό δασκαλειό του έργο στη Βέροια, όπου διορίστηκε άμέσως μετά τήν άποφίτησή του άπ' τό Διδασκαλειό Θεσσαλονίκης, πού δέν περιοριζόταν άπλώς στη διδασκαλία των μαθημάτων, αλλά και στην παρότρυνση των μαθητών του, όταν διαπίστωνε κάποιο ταλέντο.

3. Δ η μ ι ο υ ρ γ ί α μ ο υ σ ι κ ή ς κ ι ν ή σ ε ω ς (σ. 10-12): μαθαίνουμε τήν καλλιτεχνική δραστηριότητα του δασκάλου, πού από άγάπη κι έφεση για τή μουσική ίδρύει και διευθίνει (1902-1914 άμισθος) φιλαρμονική μέ τ' όνομα «Όρφεύς». Ή κίνηση αυτή πού άναδιοργανώθηκε δυό φορές, μιά από τό 1916 (μέ μαθητές) κι άλλη μιά τό 1921 (μέ προσκόπους) διαλύθηκε τελικά άδοξα. Στο κεφ. αυτό ό συγγρ. παραθέτει και ά ν α φ ο ρ ά του Ζάχου πρós τόν Δήμαρχο Βεροίας (σ. 11-12) μέ τήν όποία του παραδίνει τά μουσικά όργανα του Όμίλου.

4. Ή έ θ ν ι κ ή δ ρ ᾶ σ ι ς τ ο υ Ζ ά χ ο υ (σ. 12-15): ό συγγρ. μᾶς τόν παρουσιάζει σάν πολύ δραστήριο πατριώτη κι αγωνιστή, νά εργάζεται κρυφά σάν «Γραμματεΰς» διάφορων συλλόγων, νά παίρνη μέρος στην επανάσταση του 1878, ν' άλληλογραφή μέ τό Έλληνικό Προξενείο Θεσσαλονίκης (μέ τό ψευδώνυμο Ίωαννίδης), νά φιλοξενή και νά φυγαδεύη όπλαρχηγούς του Μακεδονικού Άγώνα (Καπετάν Κόρακα, Κατσάμπα) και νά καλλιεργή τό εθνικό φρόνημα των νέων, μέ τή διδασκαλία του εθνικού ύμνου και τήν επίδειξη τής σημαίας στά ύπόγεια του σχολείου.

5. Ό θ ά ν α τ ο ς κ α ι ή κ η δ ε ί α τ ο υ (σ. 15-16): ό Ζάχος πέθανε στις 4 Άπριλίου του 1924 μετά από σύντομη ασθένεια και από τίς πληροφορίες του συγγραφέα φαίνεται πός ή κηδεία του ήταν επίβλητική και πάνδημη. Παραθέτει μάλιστα ό συγγρ. και τά τελευταία λόγια του επίκηδείου πού έκφωνήθηκε.

6. Τ á τ έ κ ν α τ ο υ (σ. 16-17): ό συγγρ. μᾶς περιγράφει μέ δυό λόγια τή στάση πού κράτησε ή πολιτεία άπέναντι στην οικόγένεια Ζάχου μέ τό νά σπουδάση, ό δήμος Βεροίας, τήν κόρη του Έλένη δασκάλα και νά τή διορίση μέσα στη Βέροια και ν' άποφασίση νά δώση τό όνομά του στο δρόμο πού γεννήθηκε και μεγάλωσε, πράγμα πού δέν έγινε, άγνωστο γιατί. Ή τιμή έξ άλλου πού έγινε στα παιδιά του Στέφανο, Έλένη και Εύδοξία στο Πανελλήνιο Συνέδριο Μακεδονομάχων (7 Ίουνίου 1928) και ή φιλοξενία τους άπ' τόν διοργανωτή του Γκαίτε Τζοβαρόπουλο άπόδειξε τήν άναγνώριση τής προσφοράς του πατέρα Ζάχου.

Το πρώτο μέρος της μονογραφίας τελειώνει εδώ και ακολουθεί το πιο σπουδαίο και πιο ενδιαφέρον: Παράρτημα (Σχετικά δημοσιεύματα) (σ. 19-30).

Σ' αυτό ο συγγρ. περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς:

1. Βιογραφία τοῦ Ζάχου γραμμένη ὑπὸ τοῦ Ἱερομονάχου Ἰωαννικίου (Ἰωάννου) Μηλιόπουλου (σ. 21-26): ὅπου μετὰ ἀπὸ σύντομο ἐνημερωτικό πρόλογο ὁ συγγρ. παραθέτει ὀλόκληρο τὸ κείμενο τῆς βιογραφίας τοῦ Ζάχου ποῦναι γραμμένη ἀπ' τὸν μοναχὸ καὶ συνάδελφό του Ἰωαννίκιο, «κατὰ κόσμον» Ἰωάννη Μηλιόπουλο.

2. Ὁ Γ. Γουδῆς διὰ τὸν Ζάχον (σ. 26-27): ὁ Γ. Χ. Χιονίδης μᾶς δίνει τὸν πρόλογο ἀπὸ δημοσίευση τοῦ σημειώματος τοῦ Ζάχου περὶ Κωττουνίου στὴν ἐφημερίδα «Ἐλεύθερος Λόγος» φύλ. 78/17-4-1930, γραμμένον ἀπ' τὸν ἐπίσης ἐπιφανῆ Βεροιώτη Γεώργιο Γουδῆ μὲ τὰ ἐπαινετικότερα λόγια.

3. Τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ Ἐμμ. Ζάχου καὶ ἓνα βιογραφικὸν σημεῖωμά του διὰ τὸν Ἰω. Κωττούνιον (σ. 27-30). Τὸ κεφάλαιο αὐτὸ διαιρεῖται στὰ ἐπὶ μέρους: Α) Γενικά, ὅπου ὁ συγγραφεὺς μᾶς μεταφέρει ὅσα ἔγραψε ὁ γιὸς τοῦ Ἐμμ. Ζάχου, Στέφανος, γιὰ τὸ πὼς χάθηκαν τὰ χειρόγραφα τοῦ πατέρα του (μὲ ἀρχειολογικὰ καὶ ἱστορικὰ μελέτες) καὶ Β) Βιογραφία τοῦ Ἰω. Κωττούνιου, ποῦ ξαναδημοσιεῖ «ἐκ τοῦ πρωτοτύπου χειρογράφου», μᾶς λέει, τὸ σημεῖωμά του Ζάχου γιὰ τὸν γνωστὸ Βεροιώτη λόγιον στὴ Δύση ἐπὶ Τουρκοκρατίας Ἰω. Κωττούνιο.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ θέλαμε νὰ παρατηρήσουμε ὅτι ἐλέγχοντας τὴν παραπομπὴ ποῦ παραθέτει ὁ συγγρ. προσέξαμε στὴ σημείωση μὲ τὴ βιβλιογραφία γιὰ τὸν Κωττούνιο τῆς μελέτης τοῦ καθηγ. Ζ. Ν. Τσιρπανλῆ: Οἱ Μακεδόνες σπουδαστὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου Ρώμης καὶ ἡ δράση τους στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Ἰταλία (16ος αἰ.-1650), σ. 10, σημ. Γ, σ. 5 τὴν ἑξῆς βιβλιογραφικὴ πληροφορία: Χ., Ἰωάννης Κωττούνιος ὁ Μακεδὼν ἐδεργέτης τῶν Ἑλλήνων, «Ἡμερολόγιον Φοῖνικος», Βενετία 1894. Ἐπειδὴ καὶ τὸ σημεῖωμά τοῦ Ζάχου ἀρχίζει μὲ τὴν ἴδια φράση καὶ χρονολογεῖται 19-8-[18]94 ἀναζητήσαμε καὶ εἶδαμε τὸ ἡμερολόγιον αὐτὸ καὶ διαπιστώσαμε ὅτι τὰ δυὸ κείμενα εἶναι λέξη πρὸς λέξη τὰ ἴδια. Θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ ταυτίσουμε τὸν ἄγνωστο Χ. μὲ τὸν Ζάχο ἢ μήπως ὁ Ζάχος εἶχε δεῖ τὸ Ἡμερολόγιον καὶ ἀντέγραψε τὸ ἄρθρο;

Ἄπονη μᾶς εἶναι ὅτι ἡ δευτέρα ἐκδοχὴ εἶναι ἡ πιθανότερη, γιὰ τὸ «Ἡμερολόγιον καὶ Σεληνοδρόμιον» αὐτὸ πρέπει νὰ ἐκδόθηκε τὸ ἀργότερο ὡς τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἑξαμήνου τοῦ 1894, δηλαδὴ γρηγορώτερα ἀπὸ τὴν ἡμερομηνία ποῦ φέρει τὸ «πρωτότυπο» χειρόγραφο (κατὰ τὸν συγγρ.) τοῦ Ζάχου. Ἄς ἀφήσουμε ὁμῶς τὴ λύση τοῦ προβλήματος στὸν εἰδικὸ μελετητὴ τοῦ Κωττούνιου.

Τὸ τελευταῖο κεφ. 4 τοῦ Παραρτήματος περιέχει: Ἐνα πιστοποιητικὸν τῆς Μητροπόλεως διὰ τὸν διδάσκαλον Ζάχον (σ. 30). Ἀπὸ τὸν κώδικα 13 ἡ 19 τῆς Μητροπ. Βeroίας ὁ συγγρ. μᾶς δίνει ἓνα πιστοποιητικὸν διασκαλίας τῶν διαφόρων μαθημάτων ποῦ δίδαξε ὁ Ζάχος στὸ σχολικὸ ἔτος 1913-1914.

Στὴ σ. 31 παρατίθεται ἡ βιβλιογραφία ποῦ χρησιμοποίησε ὁ Κ. Χιονίδης καὶ στὶς σ. 32-34 εὑρετήριο ὀνομάτων καὶ τοπωνυμίων, πραγματικὰ χρήσιμο γιὰ κάθε μελετητὴ. Καὶ ἡ μονογραφία κλείνει μὲ τὴν παράθεση τῶν 12 πινάκων καὶ μὲ τὰ περιεχόμενα.

Ὁλοκληρώθηκε ἔτσι ἡ παρουσίαση τῶν στοιχείων ποῦ εἶχε στὴ διάθεσή του ὁ συγγρ. καὶ σὲ μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσουμε καὶ ἀξιολογήσουμε τὸ ἔργο καὶ τὴν προσφορά, στὰ δύσκολα τελευταῖα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, ἐνὸς ἀκόμη πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἐνὸς ἀκόμη ἑλληνα τῆς Μακεδονίας.

Πανεπιστήμιον Ἰωαννίνων

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΓΙΑΡΑΗ - ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ